कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिका पाठ्यपुस्तकको तुलना

शोधार्थी
नवीन पौडेल
परीक्षा रोल नं. : २०४००१७/२०७१
त्रि.वि.द.नं. ९-२-२१८-३३६-२००८

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि प्रस्तुत
शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
सुरुङ्गा, झापा

सन् २०१८/२०७४

प्रतिबद्धता-पत्र

प्रस्तुत *कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिका पाठ्यपुस्तकको तुलना* शीर्षकको शोधपत्र मैले सम्बन्धित पक्षमा गहन अध्ययन गरी तयार पारेको छु । यसमा भएका तथ्य सबै प्रामाणिक हुन् । यो मेरो मौलिक प्रस्तुति हो । अन्यथा भएमा म कानुनअनुसार दण्डित हुन तयार छु ।

५ मार्च २०१८

शोधार्थी

नवीन पौडेल

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस

कनकाई नगरपालिका-३, सुरुङ्गा (झापा)

स्था : २०४७

☎ ०२३-५५०१५३

Fax : ०२३-५५०८५३

Email : kanakai.campus47@gmail.com

च.नं.

प.सं.

मिति :...........................

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाली शिक्षा विषयको पाठ्यांश नेपाली शिक्षा ५९८ प्रयोजनार्थ प्रस्तुत *कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिका पाठ्यपुस्तकको तुलना* शीर्षकको शोधपत्र यस क्याम्पसका शोधार्थी छात्र नवीन पौडेलले मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यसँग म सन्तुष्ट छु । यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

५ मार्च २०१८

____

उपप्रा. शेरबहादुर बानियाँ

शोधनिर्देशक

त्रि.वि.बाट सम्बन्धन प्राप्त
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
कनकाई नगरपालिका, सुरुङ्गा (झापा)
स्था : २०४७
☎ ०२३-५५०१५३
Fax : ०२३-५५०८५३
Email : kanakai.campus47@gmail.com

च.नं.
प.सं.

मिति :............................

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गा, झापाबाट स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षको नेपा.शि ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका निमित्त शोधार्थी नवीन पौडेलद्वारा तयार पारिएको *कक्षा पाँचको मेरो नेपाली किताब र साहित्य वाटिका पाठ्यपुस्तकको तुलना* शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त उपयुक्त ठहरिएकाले आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

....

उपप्रा. सेरबहादुर बानियाँ

शोध निर्देशक

....

सहप्रा. डिल्लीप्रसाद दुवाडी

बाह्य परीक्षक

....

उपप्रा. विष्णुप्रसाद कोइराला

विभागीय प्रमुख

मिति : ०९ अप्रेल २०१७८ (२०७४/१२/२६)

कृतज्ञता ज्ञापन

मैले प्रस्तुत शोधपत्र शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको शोधपत्रको प्रयोजनका निम्ति तयार पारिएको हुँ। प्रस्तुत शोधपत्रलाई प्रस्तुतियोग्य बनाउनका लागि कनकाई बहुमुखी क्याम्पस, सुरुङ्गाका सहायक क्याम्पस प्रमुख आदरणीय गुरु शोध निर्देशक उपप्रा. शेरबहादुर बनियाँज्यूले पुऱ्याउनु भएको सहयोगका लागि आभार प्रकट गर्दछु ।

शोधपत्र तयारीका क्रममा आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिनुहुने कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गाका नेपाली विभागका विभागीय प्रमुख उपप्रा. विष्णुप्रसाद कोइराला तथा क्याम्पस प्रमुख उप प्रा. विकासप्रसाद उप्रेती साथै मेरा आदरणीय गुरुहरू सहप्रा. जीवनाथ सुवेदी र सहप्रा. तेजप्रसाद खनालप्रति म कृतज्ञ छु। जीवनका हरेक क्षेत्रमा मेरो अध्ययनको अवसरमा मिलाई यस अवस्थासम्म ल्याइपुऱ्याउनु हुने मेरा श्रद्धेय बुबाआमामा शिर ओछ्याएर नमन गर्दछु। साथै आदरणीय मामा जनता बहुमुखी क्याम्पसका विभागीय प्रमुख मदनराज बराललाई विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु । त्यसैगरी मेरो हरेक पाइला-पाइलामा मलाई साथ दिने र शोधपत्रका लागि बारम्बार झकझकाउने जीवनसङ्गिनी लक्ष्मी काफ्लेलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। शोधपत्र तयारीका क्रममा मलाई सल्लाह सुझाव दिनुहुने अग्रजप्रति विशेष आभार प्रकट गर्न चाहन्छु।

शोधकार्यको सुसाङ्ख्य टङ्कण, भाषिक शुद्धीकरण एवम् मुद्रणका लागि सहयोग पुऱ्याइदिनु हुने सौजन्य डेस्कटप बिर्तामोड-१ की मैया बरालप्रति आभार प्रकट गर्दछु।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली शिक्षा विभाग, कनकाई बहुमुखी क्याम्पसप्रति पनि आभार व्यक्त गर्दछु।

नवीन पौडेल

शोधसार

कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिका पाठ्यपुस्तकको तुलना शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको हो । यस शोधकार्यको उद्देश्य आन्तरिक/प्राज्ञिक र बाह्य/भौतिक विशेषताका आधारमा कक्षा पाँचको मेरो नेपाली किताब र साहित्य वाटिकाको तुलना गर्नु रहेको छ ।

यो गुणात्मक प्रकृतिको अनुसन्धान भएकाले शाब्दिक रूपमा तालिका, सूचीपत्र, टिपोटपत्र, प्रश्नावली आदि साधनबाट सङ्कलन गरिएका असाङ्ख्यिक तथ्याङ्कहरूलाई पाठ्यपुस्तकका आन्तरिक र बाह्य विशेषताहरूमा आधारित भएर तुलनात्मक विधिबाट विश्लेषण गरिएको छ ।

कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिका पाठ्यपुस्तकको तुलना अध्ययनमा मेरो नेपाली पाठ्यपुस्तकको बाह्य/भौतिक पक्षका आवरण, कागजको गुणस्तर, मसीको प्रयोग, छपाइ, बँधाइ जस्ता विशेषताहरू साहित्य वाटिकामा उपयुक्त रहेको र आन्तरिक/प्राज्ञिक पक्षका विधिको छनोट तथा क्षेत्रगत विविधता, पाठको प्रस्तुतिकरण, भाषा, शब्दभण्डार, नमुना अभ्यास, भाषिक सीप सन्तुलन जस्ता विशेषताहरू मेरो नेपाली पाठ्यपुस्तकमा उपयुक्त रहेको देखिन्छ । सबै पाठ्यपुस्तकको सुरुवात कविता विधाबाट भएको र दुवै पाठ्यपुस्तकमा कथा विधाका पाठहरूको अधिक्यता रहेको छ । सुनाइ सीपसम्बन्धी अभ्यास दुवै पाठ्यपुस्तकमा निकै कम छन् र दुवै पाठ्यपुस्तकले लेखाइ सीपलाई बढी जोड दिइएको पाइन्छ ।

दुवै पाठ्यपुस्तकमा शैक्षिक सामग्री, सन्दर्भ सामग्री, अतिरिक्त/विशेष शब्दसूची, शिक्षक अभिभावकलाई निर्देशन आदि दिइएको छैन । प्रस्तुत कुनै पनि व्यवस्था नेपाली पाठ्यपुस्तकमा गरिएको छैन । शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थी तिनै पक्षलाई पाठ्यपुस्तक प्रयोग, उपयोगको तरिका साथै पठन विधि र अभ्यास खण्डमा अभ्यास कसरी गर्ने/गराउने आवश्यक निर्देशन दुवै पाठ्यपुस्तकका पाठहरूमा दिएको भए पाठ्यपुस्तकको प्रभावकारिता अझ बढ्ने थियो । प्रस्तुत दुवै पाठ्यपुस्तकको सुरुवात कविता विधाबाट भएको र दुवै पाठ्यपुस्तकमा कथा विधाका पाठहरू बढी रहेका तर मेरो नेपाली पाठ्यपुस्तकमा जीवनी विधालाई नै समावेश नगरेको देखिन्छ ।

विषयसूची

विषय | **पृष्ठ**

अध्याय एक

शोधपत्रको परिचय **१-४**

अध्ययन पृष्ठभूमि १

समस्याको कथन २

अध्ययनको उद्देश्य ३

अध्ययनको औचित्य ३

अध्ययनको सीमाङ्कन ३

शोधपत्रको रूपरेखा ४

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको समीक्षा र सैद्धान्तिक अवधारणा **५-१४**

पूर्वकार्यको समीक्षा ५

अध्ययन पूर्वकार्यको उपयोगिता ८

सैद्धान्तिक/अवधारणात्मक ढाँचा ८

अवधारणात्मक ढाँचा १०

भाषा पाठ्यपुस्तक अध्ययन विश्लेषण तथा तुलनाका आधारहरू १०

बाह्य/भौतिक आधार १०

आन्तरिक/प्राज्ञिक आधार १२

अध्याय तीन

अध्ययनको विधि र प्रक्रिया **१५-१६**

अनुसन्धानात्मक ढाँचा १५

तथ्याङ्क सङ्कलन १५

अध्ययन विधि १५

तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण विधि १६

अनुसन्धान प्रक्रिया १६

अध्याय : चार

व्याख्या विश्लेषण **१७-५०**

बाह्य/भौतिक आधारमा कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिकाको तुलना **१७**

आवरण पृष्ठ १७

आकारप्रकार १८

कागजको गुणस्तर १९

छपाइ र बँधाइ २०

अक्षराकार र ठाउँ छोडाइ २१

मूल्य र सुलभता २२

आन्तरिक/प्राज्ञिक आधारमा कक्षा पाँचको मेरो नेपाली र साहित्य वाटिकाको तुलना **२३**

विषयवस्तु/पाठ्यवस्तु २३

विधाको छनौट २५

पाठको प्रस्तुतीकरण ३१

पाठको विविधता ३४

भाषा ३६

शब्दभण्डार ३९

नमुना अभ्यास ४३

चित्र ४७

अन्य/विविध ४९

अध्याय : पाँच

निष्कर्ष, उपयोगिता तथा सुझाव **५१-५८**

निष्कर्ष ५१

उपयोगिता तथा सुझाव ५४

सन्दर्भ सामग्री सूची

परिशिष्ट

व्यक्तिगत विवरण

तालिका सूची

तालिका नं.	पृष्ठ
४.१ : कथाको क्षेत्रगत तुलना	२५
४.२ : कविता विधाको क्षेत्रगत तुलना	२६
४.३ : प्रबन्ध/निबन्ध विधाको क्षेत्रगत तुलना	२७
४.४ : जीवनी विधाको क्षेत्रगत तुलना	२८
४.५ : रूपक/संवाद विधाको क्षेत्रगत तुलना	२८
४.६ : चिठी विधाको क्षेत्रगत तुलना	२९
४.७ : भाषातत्त्व/व्याकरणको क्षेत्रगत तुलना	२९
४.८ : शब्दभण्डार र उखानटुक्काको क्षेत्रगत तुलना	३०
४.९ : विधागत पाठको तुलना	३२
४.१० विधाको क्षेत्रगत तुलना	३५
४.११ : विधागत शब्दभण्डार मेरो नेपालीमा	४०
४.१२ : विधागत शब्दभण्डार साहित्य वाटिकामा विधागत शब्दभण्डार	४२
४.१३ : नमुना अभ्यासको तुलना	४५
४.१४ : चित्रको तुलना	४८